



## Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT  
H. SAUGMANDSGAARD ØE  
fremsat den 16. februar 2017<sup>11</sup>

### Sag C-75/16

**Livio Menini**  
**Maria Antonia Rampanelli**  
**mod**  
**Banco Popolare – Società Cooperativa**

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona, Italien))

»Præjudiciel forelæggelse — indsigelse mod et betalingspåkrav — direktiv 2008/52/EF — mægling på det civil- og handelsretlige område — artikel 1, stk. 2 — anvendelsesområde — direktiv 2013/11/EU — alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet — artikel 1 — pligt for forbrugeren til at indlede en mæglingsprocedure forud for indbringelsen af sagen for en domstol — artikel 2 — anvendelsesområde — artikel 8, litra b) — obligatorisk advokatbistand — artikel 9, stk. 2, litra a) — sanktioner forbundet med tilbagetrækning fra mæglingsproceduren«

### I – Indledning

1. Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona, Italien) har fået forelagt en indsigelse fra to forbrugere mod en kendelse om et betalingspåkrav, som er afsagt over for dem på begæring af en kreditinstitution.

2. I henhold til den italienske lovgivning om gennemførelse af direktiv 2008/52/EF om visse aspekter af mægling på det civil- og handelsretlige område<sup>2</sup> er indsigelsens antagelse til realitetsbehandling betinget af, at de parter, der gør indsigelse, forinden har indledt en mæglingsprocedure. Denne retsinstans konstaterer i øvrigt, at tvisten i hovedsagen ligeledes henhører under anvendelsesområdet for den italienske lovgivning om gennemførelse af direktiv 2013/11/EU om alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet<sup>3</sup>. Denne retsinstans er imidlertid i tvivl om, hvorvidt en sådan obligatorisk mæglingsprocedure, som imidlertid er i overensstemmelse med direktiv 2008/52, er forenelig med visse bestemmelser i direktiv 2013/11.

3. I denne sammenhæng har den nævnte retsinstans for det første stillet spørgsmål med hensyn til skillelinjen mellem disse to direktivers respektive anvendelsesområder. Denne ret ønsker for det andet oplyst, om bestemmelserne i direktiv 2013/11 er til hinder for, at antagelsen til realitetsbehandling af et søgsmål, som er anlagt af en forbruger mod en erhvervsdrivende, og som vedrører en tjenesteydelsesaftale, er betinget af, at forbrugeren forinden har iværksat en mæglingsprocedure. Den

1 — Originalsprog: fransk.

2 — Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 21.5.2008 (EUT 2008, L 136, s. 3).

3 — Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 21.5.2013 om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF (direktiv om ATB på forbrugerområdet) (EUT 2013, L 165, s. 63).

forelæggende ret ønsker for det tredje oplyst, om de nærmere bestemmelser for den mæglingsprocedure, der er fastsat i den italienske lovgivning, for så vidt som disse forpligter forbrugeren til at lade sig bistå af en advokat og fastsætter sanktioner i tilfælde af, at denne procedure uden gyldig grund tilbagetrækkes, er i overensstemmelse med direktiv 2013/11.

## II – Retsforskrifter

### A – EU-retten

#### 1. Direktiv 2008/52

4. Artikel 1, stk. 2, i direktiv 2008/52 bestemmer, at dette »finder i grænseoverskridende tvister anvendelse på det civil- og handelsretlige område, dog ikke på rettigheder og forpligtelser, som parterne ikke kan disponere over i henhold til den lov, der skal anvendes«.

5. Direktivets artikel 3, litra a), definerer »mægling« som »en struktureret proces, uanset hvordan den benævnes eller omtales, hvorved to eller flere parter i en tvist selv forsøger på frivillig basis at nå frem til en aftale om bilæggelse af deres tvist med bistand fra en mægler. Processen kan indledes af parterne eller foreslås eller pålægges af en ret eller være foreskrevet i loven i en medlemsstat«.

6. Ifølge artikel 5, stk. 2, i det nævnte direktiv berører dette »ikke national lovgivning, der gør mægling obligatorisk eller forbinder den med incitament eller sanktioner, det være sig før eller efter at retssagen er indledt, forudsat at denne lovgivning ikke er til hinder for, at parterne kan udøve deres ret til adgang til retssystemet«.

#### 2. Direktiv 2013/11

7. Artikel 1 i direktiv 2013/11 bestemmer, at » [f]ormålet med dette direktiv er at bidrage til det indre markeds korrekte funktion gennem virkeliggørelsen af et højt forbrugerbeskyttelsesniveau ved at sikre, at forbrugerne på frivillig basis kan indgive klager mod erhvervsdrivende til instanser, der tilbyder uafhængige, uvildige, gennemsigtige, effektive, hurtige og retfærdige procedurer for alternativ tvistbilæggelse (herefter »ATB«). Dette direktiv berører ikke national lovgivning, som gør deltagelse i sådanne procedurer obligatorisk, forudsat at en sådan lovgivning ikke forhindrer parterne i at udøve deres ret til adgang til retssystemet«.

8. Direktivets artikel 2 har følgende ordlyd:

»1. Dette direktiv finder anvendelse på procedurer for udenretslig bilæggelse af nationale og grænseoverskridende tvister, som vedrører kontraktlige forpligtelser som følge af købsaftaler eller tjenesteydelsesaftaler mellem en erhvervsdrivende, der er etableret i Unionen, og en forbruger, der er bosiddende i Unionen, ved mellemkomst af en ATB-instans, der foreslår eller pålægger en løsning eller samler parterne med henblik på at formidle en mindelig løsning.

2. Dette direktiv finder ikke anvendelse på følgende:

[...]

g) procedurer, der indledes af en erhvervsdrivende mod en forbruger

[...]«

9. Nævnte direktivs artikel 3, stk. 1 og 2, har følgende ordlyd:

»1. Hvis en bestemmelse i nærværende direktiv er i modstrid med en bestemmelse, der er fastsat i en anden EU-retsakt og vedrører ATB-procedurer indledt af en forbruger mod en erhvervsdrivende, har bestemmelsen i nærværende direktiv forrang, medmindre andet er fastsat i nærværende direktiv.

2. Nærværende direktiv berører ikke direktiv 2008/52/EF.«

10. Artikel 4, stk. 1, litra g), i direktiv 2013/11 definerer »ATB-proceduren« som »en procedure som omhandlet i artikel 2, som opfylder kravene i dette direktiv og gennemføres af en ATB-instans«. En »ATB-instans« er ifølge dette direktivs artikel 4, stk. 1, litra h), »enhver instans, uanset hvordan den betegnes, eller hvordan der henvises til den, der er etableret på varigt grundlag og tilbyder tvistbilæggelse gennem en ATB-procedure, og som er opført på en liste i overensstemmelse med artikel 20, stk. 2«.

11. Ifølge det nævnte direktivs artikel 5, stk. 1, »sikrer [medlemsstaterne], at tvister, der er omfattet af dette direktiv, og som omfatter en erhvervsdrivende, der er etableret på deres respektive område, kan indbringes for en ATB-instans, der opfylder kravene i dette direktiv«.

12. Samme direktivs artikel 8, litra b), pålægger medlemsstaterne at sikre, at parterne har adgang til ATB-proceduren »uden at være forpligtet til at bruge en advokat eller en juridisk rådgiver«.

13. I henhold til artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11 sikrer medlemsstaterne »[i] forbindelse med ATB-procedurer, der har til formål at bilægge en tvist ved at foreslå en løsning, [...] at parterne har mulighed for at trække sig ud af proceduren på ethvert trin, hvis de er utilfredse med den måde, proceduren foregår eller udføres på. De skal oplyses om denne ret, inden proceduren påbegyndes. Hvis deltagelse i ATB-procedurer er obligatorisk for den erhvervsdrivende efter de nationale bestemmelser, gælder nærværende litra kun for forbrugeren«.

14. Direktivets artikel 20 er affattet som følger:

»1. De kompetente myndigheder vurderer navnlig på grundlag af de i overensstemmelse med artikel 19, stk. 1, modtagne oplysninger, om de tvistbilæggelsesinstanser, de har fået underretning om, kan betegnes som ATB-instanser, der falder ind under anvendelsesområdet for dette direktiv, og om de opfylder kvalitetskravene i kapitel II og i de nationale gennemførelsesbestemmelser, herunder nationale bestemmelser, der er mere vidtgående end kravene i dette direktiv, i overensstemmelse med EU-retten.

2. Hver kompetent myndighed udarbejder på grundlag af den i stk. 1 omhandlede vurdering en liste over alle de ATB-instanser, som den har fået underretning om, og som opfylder betingelserne i stk. 1.

[...]«

## **B – Italiensk ret**

### *1. Lovdekret nr. 28/2010*

15. Artikel 5 i decreto legislativo 4 marzo 2010, n. 28, recante attuazione dell'articolo 60 della legge 18 giugno 2009, n. 69, in materia di mediazione finalizzata alla conciliazione delle controversie civili e commerciali (lovdekret nr. 28 af 4.3.2010 om gennemførelse af artikel 60 i lov nr. 69 af 18.6.2009 om mægling i civile og handelsretlige sager (herefter »lovdekret nr. 28/2010«))<sup>4</sup>, som gennemfører direktiv 2008/52, bestemmer:

»1a. Den, som vil anlægge et søgsmål vedrørende en tvist på områderne for sameje, tinglige rettigheder, bodeling, arv, familieretlige aftaler, leje, brugslån, leje af virksomheder, erstatningssager efter læge- eller sundhedsfaglige behandlinger eller for æreskrænkelser i pressen eller via andre kommunikationsmidler, forsikringsaftaler, bankaftaler og finansieringsaftaler, er forpligtet til, med bistand fra en advokat, forinden at indlede den mæglingsprocedure, der er fastsat i dette dekret, eller den forligsprocedure, der er fastsat i lovdekret nr. 179 af 8. oktober 2007, eller den procedure, der er indført i medfør af artikel 128a i den konsoliderede tekst vedrørende bank- og kreditområdet, der er fastsat i lovdekret nr. 385 af 1. september 1993, med senere ændringer, på de områder, som er reguleret heri. Indledningen af mæglingsproceduren er en betingelse for, at søgsmålet kan antages til realitetsbehandling. [...]

2a. Når indledning af en mæglingsprocedure er en betingelse for, at et søgsmål kan antages til realitetsbehandling, anses denne betingelse for opfyldt, [hvis] det første møde med mægleren afsluttes uden en aftale.

[...]

4. Stk. 1a og 2 finder ikke anvendelse på:

1) procedurer om betalingspåkrav, herunder indsigelsesprocedurer, indtil tidspunktet for afgørelsen vedrørende påstande om tildeling og udsættelse af foreløbig fuldbyrdelse [...].«

16. Ifølge dette lovdekrets artikel 8, stk. 1, skal parterne »[v]ed det første møde og de efterfølgende møder [med mægleren] og indtil procedurens afslutning deltage med bistand fra en advokat«. Denne bestemmelses stykke 4a bestemmer, at »retten ved manglende deltagelse uden gyldig grund i mæglingsproceduren heraf kan udlede bevismæssige argumenter i forbindelse med den efterfølgende dom i overensstemmelse med artikel 116, stk. 2, i retsplejeloven. Retten pålægger den part, som, i de tilfælde, der er fastsat i artikel 5, ikke har deltaget i mæglingsproceduren uden gyldig grund, at betale et beløb til statskassen, der svarer til den skyldige retsafgift«.

<sup>4</sup> — GURI nr. 53 af 5.3.2010.

## 2. Lovdekret nr. 130/2015

17. Decreto legislativo 6 agosto 2015, n. 130, recante attuazione della direttiva 2013/11/UE sulla risoluzione alternativa delle controversie dei consumatori (lovdekret nr. 130 af 6.8.2015 om gennemførelse af direktiv 2013/11/EU om alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet (herefter »lovdekret nr. 130/2015«))<sup>5</sup> ændrede visse bestemmelser i decreto legislativo 6 settembre 2005, n. 206, »Codice del consumo« (lovdekret nr. 206 af 6.9.2005 om forbrugerloven (herefter »lovdekret nr. 206/2005«))<sup>6</sup>. Artikel 1 i lovdekret nr. 130/2015 erstattede bl.a. artikel 141 i lovdekret nr. 206/2005, hvis stk. 4 og 6 herefter bestemmer:

»4. Bestemmelserne i dette afsnit finder anvendelse på frivillige procedurer på området for alternativ tvistbilæggelse, herunder ved telematik, af nationale og grænseoverskridende tvister mellem forbrugere og erhvervsdrivende, som er bosat og hjemmehørende i Den Europæiske Union, i forbindelse med hvilke ATB-organet foreslår en løsning eller bringer parterne sammen med henblik på at bane vejen for et forlig, og navnlig på mæglingsorganer med henblik på behandling af de sager på forbrugerområdet, der er opført i det specielle afsnit, der er fastsat i artikel 16, stk. 2 og 4, i lovdekret nr. 28 af 4. marts 2010, og på andre ATB-organer, der er indført ved eller opført på de lister, der føres og kontrolleres af de myndigheder, der er omhandlet i stykke 1, litra i), efter en efterprøvelse af, om betingelserne vedrørende deres organisering og procedurer foreligger og er i overensstemmelse med bestemmelserne i dette afsnit.

[...]

6. Dette lovdekret finder ikke anvendelse på de følgende bestemmelser, hvori det fastsættes, at procedurerne for alternativ tvistbilæggelse er obligatoriske:

a) artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28 af 4. marts 2010 [...]«

### III – Tvisten i hovedsagen, de præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne ved Domstolen

18. Den 15. juni 2015 fik Banco Popolare – Società Cooperativa ved retten udstedt et betalingspåkrav mod Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli på 991 848,21 EUR. Dette beløb svarer til det skyldige restbeløb i henhold til en aftale om åbning af en kontokurantkredit mellem sidstnævnte og Banco Popolare. Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli gjorde indsigelse ved Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona) mod kendelsen om betalingspåkravet og anmodede om udsættelse af den dertil knyttede foreløbige fuldbyrdelse.

19. Til støtte for indsigelsen gjorde sidstnævnte gældende, at Banco Popolare til trods for deres beskedne indtægtsforhold gentagne gange gav dem kredit i henhold til flere på hinanden følgende kontrakter. Disse kreditter havde til formål at gøre det muligt for dem at erhverve et uforholdsmæssigt stort antal aktier, for en stor dels vedkommende i Banco Popolare selv eller i andre selskaber i samme koncern. Banco Popolare havde desuden fremstillet disse investeringer som værende sikre.

20. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at anmodningen om udsættelse af den foreløbige fuldbyrdelse skal afslås. Når denne retsinstans har afsagt sin afgørelse om afslag på udsættelse, skal de parter, der har gjort indsigelse, indlede en mæglingsprocedure i henhold til artikel 5, stk. 1a og 4, i lovdekret nr. 28/2010, som gennemfører direktiv 2008/52 i italiensk ret, idet indsigelsen i modsat fald skal afvises fra realitetsbehandling.

5 — GURI nr. 191 af 19.8.2015.

6 — GURI nr. 235 af 8.10.2005.

21. Retten har anført, at tvisten ligeledes henhører under anvendelsesområdet for lovdekret nr. 130/2015, som sikrer gennemførelse i italiensk ret af direktiv 2013/11. De parter, der har gjort indsigelse, har nemlig egenskab af »forbrugere« som omhandlet i dette direktivs artikel 4, litra a), der med en »erhvervsdrivende«, således som denne er defineret i det nævnte direktivs artikel 4, litra b), har indgået en »tjenesteydelsesaftale« som omhandlet i samme direktivs artikel 4, litra d).

22. Den nævnte retsinstans har nærmere bestemt anført, at direktiv 2013/11 er til hinder for indførelsen af en obligatorisk mæglingsordning i tvister på forbrugerområdet – hvilket artikel 5, stk. 2, i direktiv 2008/52 imidlertid tillader – såsom den ordning, der er fastsat i lovdekret nr. 28/2010.

23. For det første pålægger 16. betragtning til direktiv 2013/11 medlemsstaterne at indføre en ensartet ATB-ordning for alle tvister på forbrugerområdet. Den er derfor til hinder for, at visse tvister på forbrugerområdet underlægges en obligatorisk mæglingsordning, mens brugen af mægling hviler på et frivilligt grundlag for så vidt angår andre tvister på forbrugerområdet. Artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28/2010 fastsætter imidlertid kun en obligatorisk mæglingsordning for de tvister på forbrugerområdet, der vedrører bank- og finansieringsaftaler eller forsikringsaftaler.

24. For det andet forbyder direktiv 2013/11, selv om direktivet gør det muligt at pålægge den erhvervsdrivende at deltage i en mæglingsprocedure, medlemsstaterne at pålægge forbrugeren en sådan forpligtelse.

25. Følgelig er artikel 5, stk. 2, i direktiv 2008/52 i strid med den ordning, der er fastlagt i direktiv 2013/11. Den forelæggende ret foreslår at løse denne angivelige konflikt ved at fortolke artikel 3, stk. 2, i direktiv 2013/11 således, at det undgås, at disse to direktivers anvendelsesområder overlapper hinanden. Således regulerer direktiv 2008/52 kun de tvister, hvor direktiv 2013/11 ikke finder anvendelse, dvs. tvister, som ikke vedrører forbrugere, tvister, som vedrører forpligtelser stiftet i henhold til andre kontrakter end købs- eller tjenesteydelsesaftaler, samt tvister, der er udelukket fra dette direktivs anvendelsesområde i henhold til dets artikel 2, stk. 2 (såsom procedurer iværksat af en erhvervsdrivende).

26. Denne ret understreger i øvrigt, at artikel 5, stk. 1a, og artikel 8, stk. 1, i lovdekret nr. 28/2010 fastsætter, at det er obligatorisk for forbrugeren at lade sig bistå af en advokat under mæglingsproceduren. Artikel 8, litra b), i direktiv 2013/11 er imidlertid til hinder herfor.

27. Den nævnte ret stiller ligeledes spørgsmålstegn ved, om dette direktivs artikel 9, stk. 2, litra a), er i overensstemmelse med lovdekretets artikel 8, stk. 4a), for så vidt som dekretet kun tillader forbrugeren at trække sig fra mæglingsproceduren uden at blive udsat for ugunstige konsekvenser i forbindelse med den efterfølgende retslige procedure, hvis der foreligger en gyldig grund. Ifølge den forelæggende ret angiver begrebet »gyldig grund« objektive grunde og dækker ikke forbrugers utilfredshed med mæglingsproceduren.

28. Under disse betingelser har Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 3, stk. 2, i direktiv 2013/11, for så vidt som det heri bestemmes, at direktivet »[ikke berører] direktiv 2008/52«, fortolkes således, at denne bestemmelse ikke berører de enkelte medlemsstaters mulighed for at gøre mægling obligatorisk udelukkende i de tilfælde, som ikke er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2013/11, dvs. de i artikel 2, stk. 2, i direktiv 2013/11 omhandlede tilfælde, aftaleretlige tvister, der opstår i forbindelse med andre aftaler end købs- eller tjenesteydelsesaftaler, samt tvister, som ikke vedrører forbrugere?

2) Skal artikel 1 [...] i direktiv 2013/11, for så vidt som denne bestemmelse sikrer forbrugerne mulighed for at indgive klager mod erhvervsdrivende til specifikke instanser for alternativ tvistbilæggelse, fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national ordning,

hvorefter gennemførelse af mægling i en af de i artikel 2, stk. 1, i direktiv 2013/11 omhandlede tvister er en betingelse for at realitetsbehandle et søgsmål for domstolene anlagt af den part, som anses for forbruger, og under alle omstændigheder for en national ordning, som fastsætter, at den forbruger, som deltager i mæglingen i en af de ovennævnte tvister, skal bruge en advokat og bære de hermed forbundne omkostninger, og ifølge hvilken parten kun har mulighed for at undlade at deltage i mæglingen, såfremt der er [gyldige] grunde herfor?»

29. Den tyske og den italienske regering samt Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg. Den italienske regering og Kommissionen deltog i retsmødet den 24. november 2016.

#### IV – Bedømmelse

##### A – Om Domstolens kompetence

30. Procesdeltagerne har i deres skriftlige og mundtlige indlæg fremført to argumenter, der kan rejse tvivl om anvendelsen af direktiv 2013/11 på tvisten i hovedsagen samt følgelig relevansen af de præjudicielle spørgsmål med henblik på løsningen af denne tvist og Domstolens kompetence til at besvare disse.

31. For det første har den italienske regering under retsmødet anført, at tvisten i hovedsagen indgår i forlængelsen af en betalingspåkravsprocedure anlagt af en erhvervsdrivende mod forbrugere. Følgelig henhører denne tvist under den udelukkelse af anvendelsesområdet for direktiv 2013/11, der er fastsat i dettes artikel 2, stk. 2, litra g).

32. For det andet har den tyske regering og Kommissionen gjort gældende, at forelæggelsesafgørelsen ikke angiver, om den mæglingsprocedure, der er indført ved lovdekret nr. 28/2010, udgør en »ATB-procedure«, der foregår ved en »ATB-instans«, således som disse begreber er defineret i artikel 4, stk. 1, litra g) og h), i direktiv 2013/11. Under retsmødet har den italienske regering gjort gældende, at dette ikke er tilfældet. Hvis den mæglingsprocedure, der er fastsat i dette direktiv, ikke opfylder disse definitioner, henhører den imidlertid ifølge intervenienterne ikke under dette direktivs anvendelsesområde, således som defineret i direktivets artikel 2, stk. 1.

33. Jeg vil herefter besvare disse to argumenter et ad gangen, idet jeg henviser til formodningen for, at præjudicielle spørgsmål er relevante.

34. I denne henseende vil jeg minde om, at denne formodning kun kan tilbagevises, hvis det klart fremgår, at den fortolkning af EU-retten, der anmodes om, savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske eller retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål<sup>7</sup>. Den nævnte formodning kan således bl.a. tilbagevises, hvis disse spørgsmål åbenbart ikke er relevante for løsningen af tvisten i hovedsagen<sup>8</sup>. Domstolen har navnlig ikke kompetence til at besvare et præjudicielt spørgsmål, når det er åbenbart, at den EU-retlige bestemmelse, som Domstolen anmodes om at fortolke, ikke kan finde anvendelse<sup>9</sup>.

7 — Jf. bl.a. dom af 8.12.2016, *Eurosaneamientos* m.fl. (C-532/15 og C-538/15, EU:C:2016:932, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

8 — Jf. dom af 24.10.2013, *Stoilov i Ko* (C-180/12, EU:C:2013:693, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).

9 — Dom af 18.10.1990, *Dzodzi* (C-297/88 og C-197/89, EU:C:1990:360, præmis 40), og af 21.6.2012, *Susisalo* m.fl. (C-84/11, EU:C:2012:374, præmis 17 og den deri nævnte retspraksis).

*1. Om rækkevidden af den udelukkelse fra direktiv 2013/11's anvendelsesområde, der er fastsat i dettes artikel 2, stk. 2, litra g)*

35. I henhold til artikel 2, stk. 2, litra g), i direktiv 2013/11 finder dette ikke anvendelse på »procedurer, der indledes af en erhvervsdrivende mod en forbruger«. I 16. betragtning til dette direktiv præciseres i denne henseende, at direktivet ikke bør finde anvendelse på »klager indgivet af erhvervsdrivende mod forbrugere«.

36. Denne udelukkelse afspejler formålet med det nævnte direktiv, der, således som det fremgår af direktivets artikel 1, er at bidrage til det indre markeds korrekte funktion gennem virkeliggørelsen af et højt forbrugerbeskyttelsesniveau ved at sikre, at forbrugerne i hele Unionen kan få adgang til ATB-procedurer, der opfylder visse kvalitetskriterier med henblik på at indgive klager mod erhvervsdrivende. Direktiv 2013/11 har til gengæld ikke til formål at sikre, at disse procedurer står til rådighed for erhvervsdrivende med henblik på fremsættelse af krav mod forbrugere.

37. Efter min opfattelse indebærer den nævnte udelukkelse ligeledes, at dette direktiv i det tilfælde, hvor en erhvervsdrivende fremsætter krav over for en forbruger og får medhold ved domstolene, ikke kræver, at den forbruger, som ønsker at anfægte denne dom, i stedet for at appellere denne eller at gøre indsigelse mod denne, skal anfægte den nævnte dom ved en ATB-instans.

38. Følgelig synes den udelukkelse, der er fastsat i artikel 2, stk. 2, litra g), i direktiv 2013/11, at dække den situation, hvor en forbruger anfægter en kendelse om et betalingspåkrav afsagt over for ham efter anmodning fra en erhvervsdrivende.

39. Det vil imidlertid kunne forholde sig anderledes i det tilfælde, hvor forbrugeren på tidspunktet for indsigelsen mod denne kendelse, fremsætter et selvstændigt krav over for den erhvervsdrivende, der som sådan kunne have været genstand for et særskilt søgsmål. Når forbrugeren i forbindelse med en indsigelse gør gældende, at kontrakten eller visse af dennes bestemmelser er ugyldige, udgør påstanden om, at denne ugyldighed fastslås (samt eventuelt om at opnå erstatning herfor), navnlig – til forskel fra et anbringende fremført i forbindelse med betalingspåkravsproceduren – en selvstændigt påstand nedlagt af forbrugeren mod den erhvervsdrivende<sup>10</sup>. Direktiv 2013/11 kræver efter min opfattelse, at forbrugeren kan fremsætte denne påstand for en ATB-instans<sup>11</sup>. Den undtagelse, der er fastsat i dette direktivs artikel 2, stk. 2, litra g), finder således ikke anvendelse for så vidt angår en sådan påstand.

40. Spørgsmålet om, hvorvidt den forbruger, som gør indsigelse mod en dom, i denne forbindelse gør en selvstændig påstand gældende over for den erhvervsdrivende, der som sådan kunne have været genstand for et søgsmål, henhører under hver medlemsstats nationale ret. Denne bedømmelse henhører således under den nationale retsinstans' enekompetence.

41. I det foreliggende tilfælde synes det at fremgå af de faktiske omstændigheder, der er beskrevet i forelæggelsesafgørelsen og gentaget i punkt 19 i dette forslag til afgørelse, at Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli til støtte for indsigelsen har gjort gældende, at Banco Popolare har tilsidesat gældende ret ved at bevilge dem de omtvistede kreditter. Det tilkommer den nationale ret at bedømme, om en sådan påstand udgør eller ikke udgør et selvstændigt krav fra forbrugere mod en erhvervsdrivende.

10 — Den italienske regering har under retsmødet fremhævet, at betalingspåkravsproceduren ifølge italiensk ret ikke er kontradiktorisk, eftersom debitor ikke er involveret heri. I modsætning hertil medfører indsigelsesproceduren over for et sådant påkrav, som iværksættes af debitor, at kreditor indkaldes til at give møde for retten. Hvis dette er tilfældet indikerer denne omstændighed, at det i denne sammenhæng først er på tidspunktet for indsigelsen, at forbrugeren kan gøre sine eventuelle indsigelser gældende over for den erhvervsdrivende.

11 — Dette krav følger nærmere bestemt af artikel 5, stk. 1, i direktiv 2013/11.

42. Under disse omstændigheder er jeg af den opfattelse, at det, selv om tvisten indgår i forlængelsen af en betalingspåkravsprocedure indledt af en erhvervsdrivende mod en forbruger, ikke er åbenbart, at de bestemmelser i direktiv 2013/11, som ønskes fortolket, ikke finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, og at de præjudicielle spørgsmål følgelig ikke er relevante med henblik på løsningen af denne tvist.

*2. Om status som »ATB-instans« som omhandlet i artikel 4, stk. 1, litra h), i direktiv 2013/11 og de konsekvenser, der følger heraf*

43. Artikel 4, stk. 1, litra g), i direktiv 2013/11 definerer »ATB-proceduren« som en procedure, der gennemføres af en »ATB-instans«. »ATB-instansen« defineres for sit vedkommende i dette direktivs artikel 4, stk. 1, litra h), med henvisning til den liste, der er udarbejdet i overensstemmelse med dette direktivs artikel 20, stk. 2. Denne liste, som skal udarbejdes af de kompetente myndigheder i hver medlemsstat og fremsendes til Kommissionen, opregner alle de instanser, de har fået meddelelse om, og som, efter kontrol i henhold til denne artikels stk. 1, opfylder de kvalitetskrav, der er anført i den nævnte direktiv og i de nationale bestemmelser, som implementerer dette<sup>12</sup>.

44. Som det imidlertid fremgår af artikel 2, stk. 1, i direktiv 2013/11 finder dette kun anvendelse på procedurer »ved mellemkomst af en ATB-instans«. I 37. betragtning til dette direktiv præciseres i denne forbindelse, at de kvalitetskrav, som fastsættes heri, finder anvendelse på »ATB-procedurer, der gennemføres af en ATB-instans, som er meddelt Kommissionen«. Med andre ord regulerer det nævnte direktiv kun de procedurer, som finder sted for en ATB-instans som defineret i direktivets artikel 4, litra h).

45. Denne begrænsning af direktiv 2013/11's materielle anvendelsesområde kan forklares med henvisning til den generelle opbygning af den ordning, som indføres ved direktivet, og fastsætter ikke en formalistisk definition heraf.

46. Jeg understreger i denne forbindelse, at dette direktivs artikel 5, stk. 1, sammenholdt med direktivets artikel 4, stk. 1, litra h), forpligter hver medlemsstat til for enhver tvist, der falder ind under det nævnte direktivs anvendelsesområde, og som involverer en erhvervsdrivende med hjemsted på medlemsstatens område, at sikre, at forbrugerne har adgang til (mindst) én udenretslig instans, der har de egenskaber, der kræves af samme direktiv, og som er opført på den nationale liste, der er udarbejdet i henhold til direktivets artikel 20, stk. 2.

47. Forudsat at medlemsstaterne overholder denne forpligtelse, er det tilladt disse at indføre andre udenretslige instanser, som ikke nødvendigvis har disse egenskaber, og som derfor ikke er opført på denne liste. Direktiv 2013/11 harmoniserer ikke samtlige nationale udenretslige procedurer. Det har udelukkende til formål at sikre, at hver medlemsstat fastsætter mindst én ATB-procedure, som opfylder de krav, som fastlægges heri.

48. I det foreliggende tilfælde præciserer forelæggelsesafgørelsen ikke, om den mæglingsprocedure, der er fastsat i lovdekret nr. 28/2010, finder sted for en »ATB-instans« som omhandlet i artikel 4, stk. 1, litra h), i direktiv 2013/11, dvs. en instans, der er opført på den liste, der er oprettet af de italienske myndigheder i overensstemmelse med dette direktivs artikel 20, stk. 2. Af forelæggelsesafgørelsen fremgår det heller ikke, om forbrugerne har mulighed for at indbringe en tvist på forbrugerområdet

12 — Af de forberedende arbejder til direktiv 2013/11 fremgår, at disse forpligtelser til meddelelse og opførelse har til formål at indføre en »kvalitetslabel« på EU-niveau for at gøre det muligt for forbrugerne at identificere de instanser, der overholder de minimumskrav, der er foreskrevet i dette direktiv (jf. rapport fra Europa-Parlamentets Udvalg om det Indre Marked og Forbrugerbeskyttelse af 16.10.2012 (A7-0280/2012, s. 34 og 80), samt udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg af 28.3.2012 (INT/609 – EØSU 803/2012, s. 4 og 5)). I denne sammenhæng bestemmer det nævnte direktivs artikel 20, stk. 2, fjerde afsnit, at såfremt en instans, der er opført på den nationale liste over ATB-instanser, ikke længere opfylder kravene i samme direktiv, skal denne instans efter en vis frist fjernes fra denne liste.

som omhandlet i artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28/2010 for andre instanser, der i givet fald er opført på denne liste<sup>13</sup>. Under retsmødet har den italienske regering gjort gældende, at det mæglingsorgan, der er kompetent i forbindelse med den procedure, der er indført ved lovdekret nr. 28/2010, ikke er opført på den nævnte liste.

49. Hvis det forudsættes, at organet ikke er opført på listen – hvilket det tilkommer den forelæggende ret at bedømme – mener jeg, henset til det forudgående, og ligesom intervenienterne, at denne mæglingsprocedure ikke henhører under anvendelsesområdet for direktiv 2013/11<sup>14</sup>.

50. Disse betragtninger rejser imidlertid ikke tvivl om Domstolens kompetence. Henset til den usikkerhed, der er anført i punkt 48 i dette forslag til afgørelse, synes den manglende anvendelighed på tvisten i hovedsagen af de bestemmelser i direktiv 2013/11, der ønskes fortolket, og følgelig de præjudicielle spørgsmåls manglende relevans for løsningen af denne tvist, nemlig ikke åbenbar.

51. Under alle omstændigheder forholder det sig således, at selv om den mæglingsprocedure, der er fastsat i lovdekret nr. 28/2010, ikke henhører under dette direktivs anvendelsesområde, medfører denne omstændighed ikke, at Domstolen ikke har kompetence, idet det herefter må antages, at den italienske lovgiver i henhold til italiensk ret har udvidet den ordning, der er fastsat i det nævnte direktiv, til denne procedure.

52. Jeg bemærker i denne forbindelse, at når en medlemsstats nationale ret gør bestemmelserne i EU-retten direkte og ubetinget anvendelige på situationer, der ikke henhører under disse bestemmelses anvendelsesområde, med henblik på at sikre en ensartet behandling af disse situationer og af de situationer, der er omfattet af EU-rettens anvendelsesområde, anser Domstolen sig ikke desto mindre for kompetent til at fortolke disse bestemmelser i henhold til artikel 267 TEUF. Denne fortolkning er begrundet ved interessen i at sikre, at bestemmelserne i EU-retten fortolkes ensartet<sup>15</sup>.

53. I det foreliggende tilfælde giver forelæggelsesafgørelsen tilstrækkeligt præcise oplysninger for en sådan henvisning til EU-retten<sup>16</sup>. Det fremgår nemlig af denne afgørelse, at den italienske lovgivning, som gennemfører direktiv 2013/11, udtrykkeligt inkluderer den mæglingsprocedure, der er fastsat i lovdekret nr. 28/2010, i sit anvendelsesområde<sup>17</sup>. Herved har den italienske lovgiver, selv om det antages, at denne procedure indbefatter et organ, der ikke findes på den liste, der er udarbejdet i henhold til artikel 20, stk. 2, i direktiv 2013/11, i det mindste haft til hensigt at regulere den nævnte procedure, på samme måde som de procedurer, der foregår ved behørigt opførte ATB-instanser, ved de nationale bestemmelser, der gennemfører dette direktiv.

54. Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at Domstolen har kompetence til at besvare de præjudicielle spørgsmål fra den forelæggende ret.

13 — I denne henseende præciserer forelæggelsesafgørelsen hverken, om de to andre procedurer, der er nævnt i artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28/2010, finder sted for instanser, der er opført på den liste, der er udarbejdet af de italienske myndigheder, eller om disse procedurer kan anvendes af forbrugere i en situation som den i hovedsagen omhandlede.

14 — Denne opfattelse foregriber ikke muligheden for, at det – i det tilfælde, hvor en tvist, der henhører under anvendelsesområdet for direktiv 2013/11, i en medlemsstat ikke vil kunne indbringes for nogen instans, der er opført i henhold til dette direktivs artikel 20, stk. 2 – fastslås, at denne medlemsstat har tilsidesat sin forpligtelse til at sikre forbrugerne adgang til en ATB-procedure i henhold til nævnte direktivs artikel 5, stk. 1.

15 — Jf. bl.a. dom af 18.10.2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638, præmis 46 og 47 og den deri nævnte retspraksis), og af 16.6.2016, Rodríguez Sánchez (C-351/14, EU:C:2016:447, præmis 61 og 62). Denne retspraksis blev videreudviklet i dom af 18.10.1990, Dzodzi (C-297/88 og C-197/89, EU:C:1990:360, præmis 35-37), hvori Domstolen fastslog, at den var kompetent til i forbindelse med en præjudiciel forelæggelse at fortolke en bestemmelse i EU-retten, når den nationale ret i den pågældende medlemsstat henviser til denne bestemmelses indhold for at regulere et rent nationalt anliggende.

16 — Denne sag adskiller sig således fra de sager, hvori Domstolen har fastslået, at den er inkompetent, eller at de præjudicielle spørgsmål skulle afvises som følge af manglende oplysninger om en direkte og ubetinget henvisning til EU-retten (jf. bl.a. dom af 21.12.2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, præmis 23-30, og af 16.6.2016, Rodríguez Sánchez, C-351/14, EU:C:2016:447, præmis 65-67, samt kendelse af 9.9.2014, Parva Investitionsbanka m.fl., C-488/13, EU:C:2014:2191, præmis 30-36, og af 12.5.2016, Sahyouni, C-281/15, EU:C:2016:343, præmis 30-33).

17 — Artikel 141, stk. 4, i lovdekret nr. 206/2005, som affattet ved artikel 1 i lovdekret nr. 130/2015.

## ***B – Om sammenhængen mellem direktiv 2008/52 og direktiv 2013/11***

55. Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplysning om fortolkningen af artikel 3, stk. 2, i direktiv 2013/11, hvorefter dette direktiv »[ikke] berører [...] direktiv 2008/52/EF«. Denne retsinstans ønsker oplyst, om disse direktivers materielle anvendelsesområder overlapper hinanden, eller om direktiv 2008/52 tværtimod kun regulerer tvister, hvorpå direktiv 2013/11 ikke finder anvendelse.

56. Der er efter min opfattelse næppe tvivl om, at artikel 3, stk. 2, i direktiv 2013/11 tillader en vis overlapning mellem anvendelsesområderne for henholdsvis dette direktiv og direktiv 2008/52. I denne henseende præciseres det i 19. betragtning in fine til direktiv 2013/11, at dette »skal anvendes horisontalt på alle typer ATB-procedurer, herunder [dem], der er omfattet af direktiv 2008/52[...]«. Som den italienske regering har understreget, kan disse to direktiver regulere samme tvist samtidigt, for så vidt som direktiv 2013/11 mere detaljeret harmoniserer samtlige ATB-procedurer, selv om direktiv 2008/52 allerede omfattede mæglingsprocedurer. Direktiv 2013/11 regulerer derfor mange aspekter af disse procedurer, som ikke omhandles i direktiv 2008/52<sup>18</sup>.

57. Når dette er sagt, fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at det første spørgsmål hviler på den forudsætning, at tvisten i hovedsagen udspringer af en tvist mellem disse to direktiver. Såfremt denne forudsætning viser sig at være korrekt, skal den forelæggende ret, med henblik på at give denne et hensigtsmæssigt svar, ligeledes oplyses om de regler, der finder anvendelse i tilfælde af, at bestemmelserne i direktiv 2008/52 og bestemmelserne i direktiv 2013/11 strider mod hinanden.

58. Jeg er imidlertid i tvivl om, hvorvidt den nævnte forudsætning er korrekt. Som Kommissionen har bemærket, kan en sådan konflikt kun opstå, hvis en tvist på samme tid henhører under anvendelsesområdet for disse to direktiver, og dernæst hvis bestemmelserne i disse direktiver rent faktisk er uforenelige. Ingen af disse to betingelser er imidlertid opfyldt i det foreliggende tilfælde.

59. For det første henhører tvisten i hovedsagen ikke under anvendelsesområdet for direktiv 2008/52, der i overensstemmelse med dette direktivs artikel 1, stk. 2, kun finder anvendelse i grænseoverskridende tvister<sup>19</sup>. Denne type tvister omfatter i henhold til det nævnte direktivs artikel 2, stk. 1, navnlig en tvist, hvor mindst to af parterne har bopæl eller sædvanligt opholdssted i forskellige medlemsstater. Eftersom de modstridende parter har bopæl i Italien, og eftersom Banco Popolare ligeledes er hjemmehørende i denne medlemsstat, er tvisten i hovedsagen ikke omfattet af denne definition.

60. Som anført i ottende betragtning til direktiv 2008/52 er der ganske vist intet til hinder for, at medlemsstaterne anvender bestemmelserne i forbindelse med indenlandske mæglingsprocesser. Den italienske lovgiver har gjort brug af denne mulighed ved at udvide anvendelsen af bestemmelserne i lovdekret nr. 28/2010 til nationale tvister. Denne betragtning kan imidlertid ikke bevirke, at direktivets anvendelsesområde i strid med den klare ordlyd af dette direktivs artikel 1, stk. 2, udvides til disse tvister. Som anført af Kommissionen under retsmødet indskrænker den nævnte betragtning sig til at fastslå medlemsstaternes mulighed for i henhold til deres nationale ret at anvende bestemmelser i EU-retten på situationer, der ikke henhører under disse bestemmelsers anvendelsesområde<sup>20</sup>.

18 — Jf. navnlig artikel 5-17 i direktiv 2013/11.

19 — I henhold til artikel 2, stk. 1, i direktiv 2013/11 finder dette derimod anvendelse på såvel grænseoverskridende som nationale tvister.

20 — Jf. i denne henseende punkt 52 i dette forslag til afgørelse.

61. For det andet er jeg under alle omstændigheder ikke enig i den forelæggende rets vurdering, hvorefter artikel 3, litra a), og artikel 5, stk. 2, i direktiv 2008/52, for så vidt som de tillader medlemsstaterne at påbyde brugen af en mæglingsprocedure før et sagsanlæg ved en retsinstans, er uforenelig med den ordning, der er fastsat i direktiv 2013/11. For så vidt som denne problematik er genstand for det andet spørgsmåls første del, vil jeg uddybe min begrundelse nedenfor<sup>21</sup>.

62. Eftersom tvisten i hovedsagen således ikke indebærer en konflikt mellem bestemmelserne i direktiv 2008/52 og bestemmelserne i direktiv 2013/11, er det uforholdsmæssigt at afgøre, hvilke af disse bestemmelser der skal tillægges prioritet.

63. For fuldstændighedens skyld tilføjer jeg ikke desto mindre, at direktiv 2008/52, såfremt det antages, at der foreligger en sådan konflikt, skal anses for at have prioritet. Artikel 3, stk. 1, i direktiv 2013/11 tillægger nemlig sidstnævnte prioritet i forhold til øvrige EU-retsakter, som indeholder bestemmelser vedrørende ATB-procedurer indledt af en forbruger mod en erhvervsdrivende, »undtagen hvor andet udtrykkelig er fastsat«. Dette direktivs artikel 3, stk. 2, sammenholdt med 19. betragtning til dette, udgør en sådan udtrykkelig undtagelse, for så vidt som det heri bestemmes, at det nævnte direktiv »[ikke] berører [...] direktiv 2008/52«. I denne betragtning anføres, ud over at den bekræfter dette direktivs forrang for direktiv 2013/11, at det forholder sig således, eftersom direktiv 2008/52 allerede fastsætter en ramme, der specifikt finder anvendelse på mæglingsordninger for grænseoverskridende tvister.

### ***C – Om, hvorvidt en pligt til at indlede en mæglingsprocedure er forenelig med direktiv 2013/11***

64. I henhold til det andet spørgsmåls første del ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 1 i direktiv 2013/11 er til hinder for en national lovbestemmelse, såsom artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28/2010, hvorefter det for antagelsen til realitetsbehandling af et søgsmål, som er anlagt af en forbruger mod en erhvervsdrivende, og som vedrører en tjenesteydelsesaftale, er en betingelse, at der forinden er indledt en mæglingsprocedure på forbrugers initiativ.

#### *1. Om det manglende principielle forbud mod at fastsætte en pligt for forbrugeren til at indlede en mæglingsprocedure*

65. Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona) er i tvivl om, hvorvidt artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28/2010 er forenelig med artikel 1 i direktiv 2013/11 af to særskilte årsager.

66. Dels ønsker denne ret oplyst, om direktivet pålægger medlemsstaterne at fastsætte en enkelt og ensartet ATB-ordning for alle tvister på forbrugerområdet. Den nævnte artikel 5, stk. 1a, har imidlertid til virkning at opdele de ATB-ordninger, der finder anvendelse i disse tvister, for så vidt som den fastsætter en obligatorisk mæglingsordning for visse tvister på forbrugerområdet (nemlig, ifølge den nævnte retsinstans, de tvister, der vedrører bankaftaler og finansieringsaftaler eller forsikringsaftaler), mens de øvrige tvister på forbrugerområdet kun er underlagt en frivillig mæglingsordning<sup>22</sup>.

21 — Punkt 64-78 i dette forslag til afgørelse.

22 — Jf. punkt 23 i dette forslag til afgørelse.

67. Hverken ordlyden af eller formålet med direktiv 2013/11 understøtter et sådant krav<sup>23</sup>. Som jeg anførte i punkt 36 i dette forslag til afgørelse, har dette direktiv nærmere bestemt til formål at sikre, at forbrugerne i hele EU kan få adgang til ATB-procedurer, der opfylder visse harmoniserede kvalitetskriterier, med henblik på at indgive klager mod erhvervsdrivende. Disse procedurer skal være »uafhængige, uvildige, gennemsigtige, effektive, hurtige og retfærdige«. Det nævnte direktiv tilsigter ikke, ud over dette formål, at sikre, at de nærmere regler for disse procedurer i én og samme medlemsstat er fælles eller ensartede for alle tvister på forbrugerområdet. Denne konklusion følger ligeledes af den minimumsharmonisering, som foretages i samme direktiv, hvilket fremgår af dets artikel 2, stk. 3.

68. Dels ønsker den forelæggende ret oplyst, om det alene er den erhvervsdrivende, eller ligeledes forbrugeren, der kan tvinges til at deltage i en mæglingsprocedure med henblik på at løse en tvist, der henhører under anvendelsesområdet for direktiv 2013/11<sup>24</sup>.

69. I denne henseende er ordlyden af dette direktivs artikel 1, således som den forelæggende ret har bemærket – i det mindste tilsyneladende – ret tvetydig. Denne artikels første punktum understreger den *frivillige* karakter af forbrugernes brug af ATB-procedurerne med henblik på at gøre deres rettigheder gældende over for de erhvervsdrivende. Den nævnte artikels andet punktum forbeholder en mulighed for medlemsstaterne til at vedtage en lovgivning, som gør deltagelse i sådanne procedurer *obligatorisk*, forudsat at en sådan lovgivning »ikke forhindrer parterne i at udøve deres ret til adgang til retssystemet«. Denne bestemmelses ordlyd præciserer ikke, om begrebet »deltagelse« alene henviser til den erhvervsdrivendes deltagelse i en ATB-procedure, der er iværksat af en forbruger, eller også vedrører sidstnævntes indledning af en sådan procedure.

70. Brugen af ordet »parterne« antyder, at dette begreb vedrører såvel forbrugerens som den erhvervsdrivendes deltagelse i ATB-proceduren. Imidlertid fokuserer 49. betragtning til direktiv 2013/11 snarere på den erhvervsdrivendes deltagelse, for så vidt som den præciserer, at selv om dette direktiv ikke kræver, at det er obligatorisk for erhvervsdrivende at deltage i ATB-procedurer, forhindrer det ikke medlemsstaterne i at fastsætte en sådan pligt, med forbehold for overholdelsen af parternes ret til at udøve deres ret til adgang til retssystemet.

71. Eftersom ordlyden af artikel 1 i direktiv 2013/11, sammenholdt med 49. betragtning til dette, således ikke muliggør en entydig fortolkning, skal der henses til denne bestemmelses formål og til den sammenhæng, hvori den indgår, og til den ordning, som den udgør en del af<sup>25</sup>.

72. I denne sammenhæng bemærkes for det første, at den videre lovgivningsmæssige kontekst, som dette direktiv indgår i, bekræfter foreneligheden af mæglingens frivillige karakter og den omstændighed, at forbrugeren pålægges en pligt til at deltage heri. Direktiv 2008/52 giver i denne henseende en oplysning, som er relevant med henblik på at fortolke artikel 1 i direktiv 2013/11<sup>26</sup>.

73. Artikel 3, litra a), i direktiv 2008/52 definerer mægling som en frivillig proces og præciserer, at denne proces ikke blot kan indledes af parterne, men ligeledes kan pålægges af en ret eller være foreskrevet i loven i en medlemsstat. Dette direktivs artikel 5, stk. 2, giver på samme måde medlemsstaterne mulighed for, i henhold til deres nationale ret, at gøre mægling obligatorisk. Denne formulering angiver utvetydigt, at sidstnævnte kan fastsætte, at forbrugeren har pligt til at indlede en

23 — Navnlig kan 16. betragtning til direktiv 2013/11, som den forelæggende ret har henvist til til støtte for en sådan opfattelse, ikke tages til indtægt for, at der skulle gælde en pligt for hver medlemsstat til at fastsætte en samlet og ensartet ATB-ordning for alle tvister på forbrugerområdet, og ej heller EU-lovgivers angivelige præference for en sådan ordning. Denne betragtning angiver blot, at dette direktiv finder anvendelse på alle tvister på forbrugerområdet (med undtagelse af de tvister, som er udelukket fra direktivets anvendelsesområde i henhold til dets artikel 2, stk. 2).

24 — Jf. punkt 24 i dette forslag til afgørelse.

25 — Jf. bl.a. dom af 16.7.2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, præmis 35).

26 — Således som det fremgår af dom af 6.10.1982, Cilfit m.fl. (283/81, EU:C:1982:335, præmis 20), kan alle bestemmelser i EU-retten indgå i den sammenhæng, som en af bestemmelserne i denne ret indgår i.

mæglingens frivillige karakter ikke i, at parterne har frihed til at anvende eller ikke anvende denne proces, men i den omstændighed, at »parterne selv varetager processen, kan tilrettelægge den, som de ønsker det, og afslutte den på et hvilket som helst tidspunkt«.

74. Jeg mener ikke, at der er noget, der taler for, at den frivillige karakter af de ATB-procedurer, som fastslås i artikel 1 i direktiv 2013/11, skulle tillægges særlig betydning. Følgelig kan denne bestemmelse ikke fortolkes således, at den forbyder medlemsstaterne at betinge et af en forbruger anlagt søgsmåls antagelse til realitetsbehandling af, at der forinden har været gennemført en ATB-procedure.

75. Jeg understreger imidlertid for det andet, at medlemsstaterne, for så vidt angår de nærmere regler og karakteristika for ATB-procedurerne, som direktiv 2013/11 ikke regulerer, bevarer deres fulde lovgivningsmæssige selvstændighed i det omfang, dette direktivs effektive virkning sikres<sup>28</sup>. Denne betragtning følger af den minimumsharmonisering, som foretages ved direktivet<sup>29</sup>. 15. betragtning til det nævnte direktiv præciserer i øvrigt, at den ATB-ordning, som direktivet tilsigter at indføre, bør »bygge på de eksisterende ATB-procedurer i medlemsstaterne og tage hensyn til deres retstraditioner«.

76. Intet tyder på, at en forpligtelse for forbrugeren til at indlede en ATB-procedure hindrer gennemførelsen af formålet med direktiv 2013/11, således som defineret i direktivets artikel 1, og følgelig dette direktivs effektive virkning. Tværtimod forstærker den forpligtelse den effektive virkning ved at sikre den systematiske brug af denne udenretslige procedure<sup>30</sup>. For så vidt som denne forpligtelse angiveligt tilsigter at frigøre domstolene – et formål, som Domstolen i øvrigt har anerkendt lovligheden af<sup>31</sup> – fremmer det også indirekte forbrugernes domstolsadgang, hvilket artikel 1 bekræfter vigtigheden af. I dette perspektiv ville det være kontraproduktivt at fortolke denne bestemmelse således, at medlemsstaterne forbydes at pålægge forbrugeren en sådan forpligtelse.

77. Jeg bemærker desuden, at bestemmelserne i direktiv 2013/11 skal vige pladsen for bestemmelserne i direktiv 2008/52 i tilfælde af en konflikt mellem disse bestemmelser<sup>32</sup>. Med hensyn til grænseoverskridende tvister tillader artikel 5, stk. 2, i direktiv 2008/52 medlemsstaterne at gøre brug af mægling obligatorisk. Det ville være paradoksalt, at sidstnævnte omvendt skulle være forhindret heri i forbindelse med nationale tvister, på hvilke alene direktiv 2013/11 finder anvendelse.

78. I lyset af samtlige disse betragtninger er det min opfattelse, at artikel 1 i direktiv 2013/11 skal fortolkes således, at det er tilladt medlemsstaterne ikke blot at kræve, at den erhvervsdrivende deltager i en ATB-procedure, men også at pålægge forbrugeren at indlede en sådan procedure forud for et sagsanlæg ved et dømmende organ. Denne mulighed er imidlertid begrænset af den betingelse, der er anført i dette direktivs artikel 1 in fine, hvorefter en sådan forpligtelse ikke kan fratage parterne deres ret til adgang til retssystemet – en betingelse, som jeg herefter vil undersøge rækkevidden af.

27 — Jf. i denne forbindelse Europa-Parlamentets beslutning af 13.9.2011 om gennemførelsen af direktivet om mægling i medlemsstaterne (2011/2026 (INI), punkt 7 og 8). Parlamentet anerkender heri, med udtrykkelig henvisning til det italienske eksempel, at artikel 5, stk. 2, i direktiv 2008/52 tillader medlemsstaterne at betinge et søgsmåls antagelse til realitetsbehandling af, at der forinden har været gennemført et mæglingsforsøg.

28 — Jf. analogt dom af 18.3.2010, Alassini m.fl. (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 44), og af 12.7.2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, præmis 94 og 95).

29 — Artikel 2, stk. 3, i direktiv 2013/11.

30 — Jf. dom af 18.3.2010, Alassini m.fl. (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 45).

31 — Dom af 18.3.2010, Alassini m.fl. (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 64).

32 — Jf. punkt 63 i dette forslag til afgørelse.

## 2. Om rækkevidden af betingelsen om, at den obligatoriske brug af mægling ikke kan forhindre adgang til retssystemet

79. 45. og 49. betragtning til direktiv 2013/11 belyser rækkevidden af ovennævnte betingelse, idet det bemærkes, at ATB-procedurerne ikke, henset til retten til effektive retsmidler og til en retfærdig rettergang, som er sikret ved artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), må forhindre parternes adgang til retssystemet. I 45. betragtning præciseres, at hvis det ikke har været muligt at bilægge en tvist gennem en ATB-procedure, hvis resultat ikke er bindende, bør parterne efterfølgende kunne anlægge sag.

80. Allerede før vedtagelsen af direktiv 2013/11 fastslog Domstolen i dommen i sagen Alassini m.fl.<sup>33</sup>, at en forpligtelse til at iværksætte en mæglingsprocedure som en betingelse for, at et søgsmål kan antages til realitetsbehandling, var foreneligt med det princip om effektiv domstolsbeskyttelse, der er knæsat i chartrets artikel 47, for så vidt som denne procedure:

- ikke medførte en bindende beslutning for parterne<sup>34</sup>
- ikke medførte en væsentlig forsinkelse for at indbringe sagen for en domstol
- suspenderede forældelsen af de pågældende rettigheder<sup>35</sup>
- ikke medførte betydelige udgifter for parterne<sup>36</sup>
- ikke udelukkende var mulig ad elektronisk vej<sup>37</sup> (hvilket det imidlertid tilkom den nationale ret at efterprøve) og
- ikke forhindrede anordning af foreløbige forholdsregler i undtagelsestilfælde eller i tilfælde, hvor situationens uopsættelighed kræver det (hvilket denne retsinstans ligeledes skulle efterprøve).

81. Selv om denne dom vedrørte en national lovgivning, som påbød brugen af en mæglingsprocedure, kan den af Domstolen vedtagne begrundelse overføres til de nationale lovgivninger, som gør brugen af andre udenretslige procedurer obligatoriske, såsom den i hovedsagen omhandlede mæglingsprocedure. Sådanne lovgivninger rejser tilsvarende udfordringer hvad angår retten til en effektiv domstolsbeskyttelse, for så vidt som de indfører en »yderligere etape for at få adgang til retsinstanser«<sup>38</sup>. De kan ligeledes forfølge ethvert lovligt formål af almen interesse, såsom hurtig og billig behandling af tvister og frigørelse af domstolene<sup>39</sup>.

33 — Dom af 18.3.2010 (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 67).

34 — Jeg bemærker i denne henseende, at hvis et søgsmåls antagelse til realitetsbehandling var betinget af, at der forinden var indledt en ATB-procedure, hvis udfald var bindende for parterne, ville denne procedure rent faktisk træde i stedet for de retslige procedurer og således forhindre parterne i at gøre deres rettigheder gældende for domstolene.

35 — Artikel 12 i direktiv 2013/11 er herefter til hinder for, at parterne fratages muligheden for at anlægge et søgsmål som følge af, at forældelsesfristen udløber under ATB-proceduren.

36 — Artikel 8, litra c), i direktiv 2013/11 stiller herefter krav om, at ATB-procedurerne er gratis for forbrugerne eller medfører begrænsede udgifter for disse.

37 — Artikel 8, litra a), i direktiv 2013/11 stiller herefter krav om, at ATB-procedurerne er tilgængelige såvel online som offline.

38 — Jf. dom af 18.3.2010, Alassini m.fl. (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 62).

39 — Jf. dom af 18.3.2010, Alassini m.fl. (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 64).

82. Som det fremgår af 45. betragtning til direktiv 2013/11, har betingelsen i direktivets artikel 1 in fine i øvrigt netop til formål at sikre, at disse ATB-procedurer er i overensstemmelse med chartrets artikel 47. Følgelig er de omstændigheder, som Domstolen tog hensyn til i dommen i sagen Alassini m.fl.<sup>40</sup> ligeledes relevante med henblik på at bedømme foreneligheden af en forpligtelse til at gøre brug af en ATB-procedure med dette direktivs artikel 1<sup>41</sup>.

83. Selv om det tilkommer den forelæggende ret at foretage en sådan bedømmelse, finder jeg det ikke desto mindre hensigtsmæssigt i det følgende at fremføre visse betragtninger, som kan hjælpe denne med at udføre denne opgave.

84. Jeg konstaterer for det første, at artikel 141, stk. 4, i lovdekret nr. 206/2005, som affattet ved artikel 1 i lovdekret nr. 130/2015, bestemmer, at de procedurer, der henhører under dette direktivs anvendelsesområde – heriblandt den mæglingsprocedure, der er fastsat i lovdekret nr. 28/2010 – skal føre til et forlig eller til et løsningsforslag fra mægleren eller en anden involveret instans. Med forbehold af en bekræftelse fra den forelæggende ret er udfaldet af denne procedure således ikke bindende for parterne.

85. For det andet gælder forpligtelsen til at gøre brug af mægling i forbindelse med en betalingspåkravsprocedure i henhold til artikel 5, stk. 4, i lovdekret nr. 28/2010 først efter, at der er truffet en afgørelse vedrørende eventuelle påstande om iværksættelse og suspension af foreløbig fuldbyrdelse. Denne forpligtelse forhindrer derfor i givet fald ikke, fortsat med forbehold af den forelæggende rets bekræftelse, anordning af foreløbige forholdsregler.

86. Det tilføjes, at den i hovedsagen omhandlede italienske lovgivning, for så vidt som den knytter sanktioner til en afbrydelse af mæglingsproceduren uden gyldig grund, indeholder et særligt aspekt – som ikke blev omhandlet i den sag, der gav anledning til dommen i sagen Alassini m.fl.<sup>42</sup> – som kan bringe parternes mulighed for rent faktisk at gøre deres rettigheder gældende for en retsinstans efter afslutningen af denne procedure i fare. Denne problemstilling vil blive undersøgt i forbindelse med det andet præjudicielle spørgsmåls tredje del<sup>43</sup>.

## ***D – Om, hvorvidt de nærmere regler for mæglingsproceduren er forenelige med direktiv 2013/11***

### *1. Om pligten til at være repræsenteret ved en advokat*

87. Det andet spørgsmåls anden del vedrører nærmere bestemt spørgsmålet om, hvorvidt en national bestemmelse som artikel 8, stk. 1, i lovdekret nr. 28/2010<sup>44</sup>, som pålægger parterne at lade sig repræsentere ved en advokat i forbindelse med en mæglingsprocedure, er forenelig med artikel 1 og artikel 8, litra b), i direktiv 2013/11.

88. Svaret på dette spørgsmål følger utvetydigt af ordlyden af dette direktivs artikel 8, litra b), som bestemmer, at medlemsstaterne ikke kan fastsætte en sådan forpligtelse i forbindelse med ATB-procedurer, der falder ind under det nævnte direktivs anvendelsesområde. Denne ene betragtning er tilstrækkelig til at besvare det andet spørgsmåls anden del behørigt.

40 — Dom af 18.3.2010 (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 67).

41 — Visse af disse omstændigheder svarer i øvrigt til de krav, der følger af andre bestemmelser i direktiv 2013/11 (jf. fodnote 35-37 i dette forslag til afgørelse).

42 — Dom af 18.3.2010 (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146).

43 — Jf. punkt 90-99 i dette forslag til afgørelse.

44 — Artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28/2010 bestemmer ligeledes, at sagsøgeren skal være repræsenteret ved en advokat for at kunne indlede mæglingsproceduren.

89. Det er således ufornuddent at undersøge det af den italienske regering påberåbte argument, hvorefter pligten til advokatbistand under mæglingsproceduren, selv om den indskrænker de rettigheder, der er knæsat i chartrets artikel 47, er nødvendig og står i rimeligt forhold til gennemførelsen af et formål af almen interesse. Eftersom en sådan forpligtelse tilsidesætter artikel 8, litra b), i direktiv 2013/11, er det ufornuddent at undersøge, om den er i overensstemmelse med chartrets artikel 47 og dette direktivs artikel 1.

## *2. Om de sanktioner, der følger af en tilbagetrækning fra mæglingsproceduren*

90. Med det andet spørgsmåls tredje del ønsker den forelæggende ret navnlig oplyst, om artikel 1 og artikel 9, stk. 2, i direktiv 2013/11 er til hinder for en national lovbestemmelse, såsom artikel 8, stk. 4a, i lovdekret nr. 28/2010, som kun tillader parterne ikke at deltage i mæglingsproceduren, hvis der foreligger en gyldig grund, idet de i modsat fald pålægges sanktioner i forbindelse med den efterfølgende retslige procedure.

91. Som anført i forelæggelsesafgørelsen sanktioneres artikel 8, stk. 4a, i dette dekret bl.a. en parts tilbagetrækning fra mæglingsproceduren<sup>45</sup>, når tilbagetrækningen ikke er baseret på en gyldig grund, idet der knyttes konsekvenser hertil, som er ugunstige for den part, som trak sig tilbage, i forbindelse med den efterfølgende retslige procedure. Retten kan således i tilfælde af en tilbagetrækning uden gyldig grund lade dette argument indgå i forbindelse med dommen. Den skal i øvrigt pålægge den part, som trak sig, en økonomisk sanktion.

92. Således som beskrevet i forelæggelsesafgørelsen indfører artikel 5, stk. 1, og 2a, sammenholdt med artikel 8, stk. 4a, i lovdekret nr. 28/2010, således følgende ordning:

- Sagsøgeren (eller, som i det foreliggende tilfælde, den person, som gør indsigelse) kan først anlægge sag ved domstolene efter at have indledt en mæglingsprocedure, idet sagen i modsat fald afvises fra realitetsbehandling (artikel 5, stk. 1a).
- For at opfylde denne betingelse er det tilstrækkeligt, at parterne afholder et første og eneste møde med mægleren, selv om dette ender, uden at der er opnået en løsning (artikel 5, stk. 2a).
- Selv om det således er tilstrækkeligt at have påbegyndt et mæglingsforsøg for at have adgang til en domstol, medfører en tilbagetrækning fra mæglingsproceduren på et efterfølgende tidspunkt ugunstige konsekvenser i forbindelse med den retslige procedure for den part, der har trukket sig tilbage uden gyldig grund (artikel 8, stk. 4b).

45 — Under retsmødet har den italienske regering gjort gældende, at den »manglende deltagelse«, henset til artikel 5, stk. 2a, i lovdekret nr. 28/2010, ikke omfatter det tilfælde, hvor sagsøgeren efter at have indledt en mæglingsprocedure trækker sig tilbage fra denne. Dette begreb skulle til gengæld omfatte den situation, hvor denne part afstår fra at indlede en sådan procedure ved at nægte at iværksætte endog et første møde. Med forbehold for en bekræftelse fra den forelæggende ret forekommer denne læsning mig at være vanskelig forenelig med dette dekrets artikel 5, stk. 1a, som bestemmer, at søgsmålet skal afvises, hvis sagsøgeren ikke har indledt en mæglingsprocedure. Følgelig kan det nævnte dekrets artikel 8, stk. 4a, efter min opfattelse ikke sanktionere en sådan adfærd, medmindre der gyldigt er anlagt søgsmål ved en retsinstans.

93. Artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11 bestemmer imidlertid hvad angår en procedure, som fører til en afgørelse foreslået af ATB-instansen, at parterne skal kunne trække sig ud af proceduren på ethvert trin, »hvis de er utilfredse med den måde, proceduren foregår eller udføres på«<sup>46</sup>. I denne bestemmelse tilføjes imidlertid, at denne ret til tilbagetrækning kun gælder for forbrugeren<sup>47</sup>, hvis den erhvervsdrivendes deltagelse i ATB-procedurer efter de nationale bestemmelser er obligatorisk. I det foreliggende tilfælde præciserer forelæggelsesafgørelsen ikke, om lovdekret nr. 28/2010 forpligter den erhvervsdrivende til at deltage i mæglingsproceduren.

94. Den nævnte direktivbestemmelse stadfæster således hver parts – eller i det mindste forbrugers – fuldstændige frihed til at trække sig fra proceduren på et hvilket som helst tidspunkt, selv af rent subjektive grunde. En national lovgivning, der til en tilbagetrækning fra mæglingsproceduren knytter ugunstige konsekvenser for den part, som har trukket sig ud, i forbindelse med den efterfølgende retslige procedure, såsom de konsekvenser, der er fastsat i dette dekrets artikel 8, stk. 4a, hindrer denne frihed og tilsidesætter herefter artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11.

95. I øvrigt er jeg af den opfattelse, at en sådan lovgivning, ved at påbyde brugen af en udenretslig procedure og således sanktionere en tilbagetrækning fra denne, begrænser parternes adgang til retssystemet i en sådan grad, at den ikke overholder den betingelse, der er fastsat i artikel 1 in fine i direktiv 2013/11.

96. Denne betingelse ville nemlig blive frataget sin effektive virkning, hvis det var tilladt, at medlemsstaterne, selv om de formelt anerkender parternes ret til at have adgang til domstolene, bringer disses mulighed for i fornødent omfang at gøre deres rettigheder gældende i retten i fare. Følgelig indebærer den nævnte betingelse efter min opfattelse, at en tilbagetrækning fra ATB-proceduren ikke må medføre ugunstige konsekvenser for den part, som har trukket sig ud – i det mindste hvis der er tale om forbrugeren<sup>48</sup> – i forbindelse med et efterfølgende søgsmål ved domstolene.

97. Kommissionen har imidlertid understreget, at den forelæggende ret, inden det fastslås, at det nævnte lovdekrets artikel 8, stk. 4a, er uforenelig med artikel 1 og artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11, bør efterprøve, om denne bestemmelse ikke ville kunne fortolkes således, at denne uforenelighed undgås.

98. Jeg bemærker i denne henseende, at de nationale retsinstanser ifølge fast retspraksis har pligt til i videst muligt omfang at fortolke deres nationale ret således, at det sikres, at den er i overensstemmelse med EU-retten<sup>49</sup>. Denne pligt til overensstemmende fortolkning kan imidlertid ikke forpligte disse retsinstanser til at foretage en fortolkning *contra legem* af national ret<sup>50</sup>.

46 — Eftersom den mæglingsprocedure, der er fastsat i artikel 141, stk. 4, i lovdekret nr. 206/2005, skal munde ud i et løsningsforslag til parterne (jf. punkt 84 i dette forslag til afgørelse), henhører denne procedure under det tilfælde, der er omhandlet i artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11. De ATB-procedurer, hvis udfald er bindende for parterne, er omhandlet i denne artikels stk. 3, hvori bestemmes, at de rettigheder, der er omhandlet i den nævnte artikels stk. 2, herunder retten til tilbagetrækning, kun gælder for forbrugeren. Sidstnævnte har således i alle tilfælde ret til at trække sig fra proceduren på et hvilket som helst tidspunkt, hvis han er utilfreds med den måde, proceduren foregår eller udføres på.

47 — Hvis en medlemsstat således forpligter en erhvervsdrivende til at deltage i ATB-proceduren, kan denne medlemsstat kræve, at sidstnævnte fortsætter sin deltagelse i denne procedure. Hvis en medlemsstat derimod ikke forpligter den erhvervsdrivende til at deltage i ATB-proceduren, men den erhvervsdrivende deltager heri frivilligt, kan sidstnævnte ikke »blive fanget af« denne procedure. Medlemsstaten skal således sikre ham den ret til tilbagetrækning, der er fastsat i artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11.

48 — Jf. punkt 93 i dette forslag til afgørelse.

49 — Jf. bl.a. dom af 5.10.2004, Pfeiffer m.fl. (C-397/01– C-403/01, EU:C:2004:584, præmis 113 og den deri nævnte retspraksis) og af 15.1.2014, Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, præmis 38 og 39).

50 — Jf. bl.a. dom af 19.4.2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).

99. Kommissionen har nærmere bestemt med rette gjort gældende, at artikel 8, stk. 4a, i lovdekret nr. 28/2010's forenelighed med de ovenfor nævnte bestemmelser i direktiv 2013/11 vil kunne sikres ved at fortolke begrebet »gyldig grund« således, at det omfatter parternes (eller i det mindste forbrugerens<sup>51</sup>) utilfredshed med den måde, mæglingsproceduren foregår eller udføres på. Selv om det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den forelæggende ret a priori har fundet, at begrebet »gyldig grund« udelukkende omfatter objektive betragtninger<sup>52</sup>, påhviler det den at efterprøve, om den nævnte artikel 8, stk. 4a, ikke desto mindre kan fortolkes bredere.

## V – Forslag til afgørelse

100. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg Domstolen at besvare de præjudicielle spørgsmål, der er forelagt af Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona, Italien), således:

- »1) Artikel 3, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/11/EU af 21. maj 2013 om alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet og om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF skal fortolkes således, at Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/52/EF af 21. maj 2008 om visse aspekter af mægling på det civil- og handelsretlige område finder anvendelse på alle de tvister, der henhører under dette direktivs anvendelsesområde, således som afgrænset i direktivets artikel 1, stk. 2, selv om disse tvister ligeledes henhører under anvendelsesområdet for direktiv 2013/11, således som afgrænset i dette direktivs artikel 2.
- 2) Artikel 1 i direktiv 2013/11 er ikke til hinder for en national lovgivning, som betinger antagelsen til realitetsbehandling af et søgsmål, som er anlagt af en forbruger mod en erhvervsdrivende, og som vedrører en tjenesteydelseaftale, af, at forbrugeren forinden har indledt en procedure vedrørende alternativ tvistbilæggelse, såsom en mæglingsprocedure, for så vidt som en sådan lovgivning ikke har til virkning at forhindre parterne i at få adgang til retssystemet, hvilket det tilkommer den nationale ret at efterprøve.
- 3) Artikel 8, litra b), i direktiv 2013/11 er til hinder for en national lovgivning, som for så vidt angår de tvister, der henhører under dette direktivs anvendelsesområde, således som afgrænset i dette direktivs artikel 2, forpligter parterne til at være bistået af en advokat i forbindelse med en procedure vedrørende alternativ tvistbilæggelse, såsom en mæglingsprocedure.
- 4) Artikel 1 og artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11 er til hinder for en national lovgivning, som sanktionerer en tilbagetrækning uden gyldig grund fra en procedure vedrørende alternativ tvistbilæggelse, såsom en mæglingsprocedure, af de tvister, som henhører under dette direktivs anvendelsesområde, således som afgrænset i dette direktivs artikel 2, ved til en sådan tilbagetrækning at knytte ugunstige konsekvenser for den part, som har trukket sig tilbage, i forbindelse med en efterfølgende retssag, medmindre begrebet gyldig grund omfatter det tilfælde, hvor den part, som har trukket sig tilbage, er utilfreds med den måde, hvorpå proceduren vedrørende alternativ tvistbilæggelse foregår eller udføres på, hvilket det tilkommer den nationale ret at efterprøve.

Når national ret fastsætter, at det er obligatorisk for den erhvervsdrivende at deltage i en procedure vedrørende alternativ tvistbilæggelse, er artikel 1 og artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11 kun til hinder for en sådan lovgivning, for så vidt som den sanktionerer forbrugerens tilbagetrækning fra denne procedure uden gyldig grund.«

i — Der er foretaget en sproglig rettelser i punkt 3 i konklusionen efter den oprindelige offentliggørelse af teksten.

51 — Jf. punkt 93 i dette forslag til afgørelse.

52 — Jf. punkt 27 i dette forslag til afgørelse.